

Rapport

Klacht

1. Verzoeker klaagt er, namens de medeontwerper en namens de erfgenaam van de overleden medeontwerper van het aan de Waalkade geplaatste kunstwerk: 'het Labyrinth', over dat de gemeente Nijmegen geen overleg heeft gevoerd met betrokkenen over het gebruik van het kunstwerk voor bepaalde doeleinden.

2. Daarnaast klaagt verzoeker er over dat de gemeente Nijmegen niet bereid is toe te zeggen dat voorkomen wordt dat het kunstwerk wordt gebruikt voor bepaalde doeleinden waarmee betrokkenen niet instemmen, in het bijzonder:

- a. het gebruik als parkeerplaats;
- b. het opslaan van bouwmaterialen;
- c. het gebruik als standplaats voor een viskraam;
- d. het aan het oog onttrekken door tijdelijke bouwsels.

3. Tenslotte klaagt verzoeker er over dat de gemeente Nijmegen niet is overgegaan tot:

- a. reparatie van de sluitsteen van het kunstwerk;
- b. het plaatsen van een pomp ter voorkoming van vervuiling van het water in het kunstwerk;
- c. het corrigeren van de tekst op de naamplaat;
- d. het verplaatsen van de naamplaat.

Beoordeling

1. Aan het kadegebied Oude Haven aan de Waalkade te Nijmegen bevindt zich het kunstwerk 'het Labyrinth'. Dit in 1982 opgeleverde kunstwerk is in opdracht van de gemeente Nijmegen vervaardigd door de kunstenaars de heer L. en de heer H. Het werk is eigendom van de gemeente Nijmegen. Het kunstwerk is 150 meter lang en 30 meter breed. In het midden bevindt zich een van steen gemaakt doolhof, bestaande uit een aantal kanalen. Aan weerszijde van dit doolhof liggen taluds en glooiende niveaustucturen. Indien bij hoogwater het deel van de Waalkade waar 'het Labyrinth' zich bevindt overstroomt, worden de kanalen in het doolhof gevuld met water.

2. Verzoeker, een vriend van de in 2003 overleden kunstenaar L., is van mening dat de gemeente niet de benodigde zorg voor het kunstwerk in acht neemt. Hij heeft zijn bezwaren aan de gemeente kenbaar gemaakt. Verzoeker was niet tevreden met het

antwoord van de gemeente en hij wendde zich tot de Nationale ombudsman.

3. Ingevolge het bepaalde in artikel 25 Auteurswet (Zie achtergrond onder 1.) heeft de maker van een werk, zelfs nadat hij zijn auteursrecht heeft overgedragen het recht zich te verzetten tegen elke andere wijziging in het werk, tenzij deze wijziging van zodanige aard is, dat het verzet in strijd zou zijn met de redelijkheid (persoonlijkheidsrecht). Dit persoonlijkheidsrecht komt na het overlijden van de maker tot aan het vervallen van het auteursrecht, toe aan de door de maker bij uiterste wilsbeschikking aangewezen. De heer L. is op 7 maart 2003 overleden. Hij heeft niet bij uiterste wilsbeschikking iemand aangewezen die na zijn overlijden zijn persoonlijkheidsrechten zouden toebehoren. Dit heeft tot gevolg dat de persoonlijkheidsrechten van de heer L. zijn vervallen.

4. De klachten over de handelwijze van de gemeente Nijmegen betreffende 'het Labyrinth' zullen voor zover deze betrekking hebben op de periode na het overlijden van de heer L. en voor zover zij betrekking hebben op de persoonlijkheidsrechten als bedoeld in de Auteurswet, behandeld worden als klacht over de handelwijze van de gemeente jegens de heer H. en niet tevens als klacht over de handelwijze jegens de erfgenamen van de heer L.

5. Verzoeker stelt dat de gemeente ten onrechte heeft nagelaten overleg te voeren met de heer H. over het gebruik van het Labyrinth-terrein. Hij beroept zich daarbij op de afspraken die in 1990 zijn gemaakt tussen de beide kunstenaars en de gemeente. Deze afspraken zijn in een brief van 20 november 1990 van de gemeente aan de heer L. als volgt geformuleerd:

"Vastgesteld werd dat niet alleen het Labyrinth maar ook de aanvullende vormgeving in het kadegebied Oude Haven aan de Waaloever tot het kunstwerk gerekend moet worden.

Dit houdt in dat geen activiteiten voor commerciële doeleinden in deze omgeving kunnen worden ondergebracht. Evenementen in de culturele sfeer zullen per voorkomend geval aan de beeldend kunstenaars (H.: N.o.) en (L.; N.o.) worden voorgelegd, die vervolgens kunnen aangeven of een tijdelijke herinrichting getolereerd kan worden."

6. In reactie op dit deel van de klacht deelde de gemeente Nijmegen onder meer mee:

"In november 1990 zijn er met de kunstenaars schriftelijke afspraken gemaakt, onder andere dat er overleg zal plaatsvinden over voorgenomen activiteiten. In het verleden is er ook herhaaldelijk overleg geweest met voornamelijk de heer (L.; N.o.).

Vanaf 1996 is er een vergunning voor een standplaats voor een viskraam afgegeven, en deze vergunning is tot nu toe ieder jaar verlengd. Voor zover wij kunnen nagaan, heeft hierover geen overleg met beide kunstenaars plaatsgevonden. Voorts wordt het Labyrinth-terrein sinds jaren gebruikt voor een evenement tijdens de Nijmeegse Vierdaagse. Hierover is wel overleg gevoerd met de heer (L.; N.o.), maar niet met de heer (H.; N.o.). Wij stellen vast dat er niet over iedere activiteit overleg is gevoerd met beide

kunstenaars en op dit onderdeel dient de klacht als gegrond te worden aangemerkt."

(...)

"... zijn wij van mening dat sinds de in 1990 gemaakte afspraken, tijden zodanig zijn veranderd dat ook andere (economische) belangen een rol zouden moeten kunnen spelen naast de belangen van de heer (H.; N.o.)."

(...)

"Wij zijn daarom voornemens om de in 1990 gemaakte afspraken, waarin onder andere is afgesproken dat er geen activiteiten voor commerciële doeleinden op het kunstwerk zullen worden ondergebracht, te herroepen. Uiteraard zullen wij bij voorgenomen activiteiten het belang van het kunstwerk in acht nemen en eventuele door de activiteiten ontstane schade herstellen."

7. Het Labyrinth-terrein wordt en werd voor verschillende doeleinden gebruikt. Het werd gebruikt als standplaats voor een viskraam. In de vergunning waarin de standplaats voor de viskraam wordt verleend, staat als aanduiding voor de plaats: "Waalkade tegenover het Labyrinth". Tijdens de werkzaamheden aan de keermuur op de Waalkade door het waterschap Rivierenland - vanaf medio juni 2008 tot en met medio april 2009 -, heeft de viskraam op het Labyrinth gestaan. Inmiddels zijn de werkzaamheden aan de keermuur afgerond en is de viskraam weer teruggeplaatst op de oorspronkelijke plek, dus tegenover het Labyrinth.

In verband met werkzaamheden vanaf april 2008 tot en met eind juni 2009 aan de Waalkade werd het Labyrinth-terrein (gedurende perioden) gebruikt voor het opslaan van bouw materiaal en bouwafval.

Het Labyrinth-terrein wordt sinds eind 2007 gebruikt als parkeerplaats voor 44 auto's in verband met de afbraak van de parkeergarage aan de Pijkestraat. Het gebruik als parkeerplaats duurt voort totdat de garage aan de Voorstadslaan, naar verwachting in 2011, gereed is.

Tijdens de jaarlijks in Nijmegen gehouden Vierdaagsefeesten wordt het kunstwerk aan het oog onttrokken door tijdelijke bouwsels op het Labyrinth-terrein.

8. Verzoeker beroept zich er op dat de gemeente met de heer H. over het gebruik van het Labyrinth-terrein afspraken dient te maken. Indien de heer H. niet instemt met het gebruik van het Labyrinth-terrein voor bepaalde doeleinden dient de gemeente daarvoor, volgens verzoeker, geen toestemming te verlenen. Verzoeker heeft aan de gemeente laten weten dat door de heer H. niet wordt ingestemd met het gebruik van het Labyrinth-terrein als standplaats voor een viskraam, als parkeerplaats en als opslagplaats voor bouwafval en bouw materiaal en voor tijdelijke bouwsels tijdens de Vierdaagsefeesten en hij is van

mening dat het niet juist dat de gemeente niet bereid is toe te zeggen dat voorkomen wordt dat het kunstwerk voor deze doeleinden wordt gebruikt.

9. In reactie op dit deel van de klacht deelde de gemeente Nijmegen onder meer mee:

"Daarnaast heeft in 2002 een medewerker van de Stichting Vierdaagsefeesten overleg met de heer (L.; N.o.) gehad over de festiviteiten die tijdens de Nijmeegse Vierdaagse op het Labyrinth-terrein zouden worden gehouden. De heer (L.; N.o.) heeft toen mondeling toestemming daarvoor gegeven en was juist vereerd dat op die manier het Labyrinth weer extra op de kaart zou komen te staan. De heer (H.; N.o.) verzet zich thans bij monde van (verzoeker; N.o.) tegen genoemd gebruik.

Voor wat betreft het gebruik ten behoeve van de viskraam en van het evenement tijdens de Vierdaagsefeesten, zijn wij van mening dat sinds de in 1990 gemaakte afspraken, tijden zodanig zijn veranderd dat ook andere (economische) belangen een rol zouden moeten kunnen spelen naast de belangen van de heer (H.; N.o.).

Wij nemen daarbij in overweging dat de heer (H.; N.o.) zich pas nu verzet tegen genoemde activiteiten, terwijl (...) er sinds 2002 op het Labyrinth-terrein een evenement plaatsvindt tijdens de Nijmeegse Vierdaagse. Wij zijn daarom voornemens om de in 1990 gemaakte afspraken, waarin onder andere is afgesproken dat er geen activiteiten voor commerciële doeleinden op het kunstwerk zullen worden ondergebracht, te herroepen. Uiteraard zullen wij bij voorgenomen activiteiten het belang van het kunstwerk in acht nemen en eventuele door de activiteiten ontstane schade herstellen. Voorts wordt er de komende jaren gewerkt aan een vervanging van de damwand van de Waalkade. Dat heeft invloed op het Labyrinth, in de vorm van sinds eind 2007 aangebrachte tijdelijke parkeerplaatsen en tijdelijke plaatsing van bouwmaterialen. De heer (H.; N.o.) verzet zich thans hiertegen. Zoals gezegd kan de maker op grond van zijn persoonlijkheidsrecht zich verzetten tegen o.a. elke misvorming, verminking of andere aantasting van het werk welke nadeel zou kunnen toebrengen aan zijn eer of naam. Bij de parkeerplaatsen en de plaatsing van bouwmaterialen gaat het om een tijdelijke en noodzakelijke situatie waarbij het Labyrinth goed zichtbaar en bereikbaar blijft. Alhoewel het uiteraard geen optimale situatie is voor het kunstwerk, zijn wij niettemin van mening dat het niet kan worden aangemerkt als een aantasting van het werk welke nadeel zou kunnen toebrengen aan de eer of naam van de maker. Daarnaast zal ervoor worden gezorgd dat bij oplevering van de werkzaamheden aan de keermuur, het Labyrinth er weer netjes bij zal staan."

10. Ten aanzien van de verplaatsing van de viskraam op het Labyrinth stelde de gemeente zich op het standpunt dat het een noodzakelijke en tijdelijke situatie betrof, waarbij het Labyrinth op zich goed bereikbaar en zichtbaar is gebleven. De tijdelijke standplaats van de viskraam kan daarom volgens de gemeente niet worden aangemerkt als een aantasting van het werk welk nadeel zou kunnen toebrengen aan de eer of naam van de maker.

11. 'Het Labyrinth' is een multifunctioneel object. Op de website van de heer L. is dat onder meer als volgt verwoord: (zie achtergrond ONDER 2.)

"De ontwerpen staan niet voor in een zichzelf rustende, autonome skulptuur, maar zijn bedoeld als een uitdaging voor actie van een "gebruiker". Haar plastische zin ligt niet in de structuur, maar in de omgang met haar, als een soort instrument of katalysator: "plastiek als handelingsvorm", zij is opgenomen in de reële tijd.

(...)

Zij schept de mogelijkheid voor de stap van bekijker tot handelend persoon, van passief zien tot doen of zijn. Het psycho-fysisch engagement, de geestelijke en lichamelijke betrokkenheid, is een noodzakelijk deel van deze skulptuur, de interactie van werk en recipient is het doel. Deze plastische structuur wil worden gebruikt, doorlopen, beklommen, betast,... letterlijk geleefd worden.

(...)

Door al deze vormveranderingen, structuren, trappen, taluds, paden, verspringende niveaus wordt een veelzijdig beleven en gebruiken van het object mogelijk (niet dwingend) gemaakt."

12. In het gedeelte van het kunstwerk dat als doolhof fungeert bevindt zich een sluitsteen. De sluitsteen is sinds de zomerfeesten van 2005 beschadigd. Verzoeker heeft de gemeente verzocht de sluitsteen te repareren of te vervangen. De gemeente zegde op 6 juni 2008 toe naar het onderhoud te kijken en zo nodig reparaties uit te voeren. Deze toezegging was niet nagekomen op het moment waarop verzoeker zich tot de Nationale ombudsman wendde.

13. Aan de verzoeker is op 3 juni 2004 toegezegd dat bij het kunstwerk een circulatiepomp zou worden aangebracht voor een betere doorstroming van het water in de kanalen. De gedane toezegging was niet nagekomen op het moment waarop verzoeker zich tot de Nationale ombudsman wendde.

14. Door de gemeente Nijmegen is bij het kunstwerk een bordje geplaatst waarop de namen van de kunstenaars zijn vermeld, de naam van het kunstwerk en het jaar waarop het kunstwerk is geplaatst. In deze tekst bevinden zich drie fouten: In de naam van één van de kunstenaars, de naam van het kunstwerk en het jaar waarin het kunstwerk is geplaatst.

15. Verzoeker heeft de gemeente op 17 april 2008 verzocht de fouten in de tekst te corrigeren. Tevens heeft verzoeker aangegeven niet tevreden te zijn met de plek waar de naamplaat is aangebracht. Op 6 juni 2008 is door de gemeente toegezegd dat een correctie zal plaatsvinden. Op het moment waarop verzoeker zich tot de Nationale

ombudsman wendde had de correctie nog niet plaatsgevonden.

16. In reactie op dit deel van de klacht deelde de gemeente Nijmegen onder meer mee:

"In eerdere correspondentie is (verzoeker; N.o.) in het gelijk gesteld waar het gaat om het onderhoud van het Labyrinth en de tekstfouten in de bordjes. Wij zullen ervoor zorgen dat de naamplaat zal worden aangepast, dat er opnieuw naar het onderhoud zal worden gekeken en dat er na oplevering van de werkzaamheden aan de damwand zonodig reparaties zullen worden uitgevoerd."

Beoordeling

I. Ten aanzien van het nalaten van de gemeente Nijmegen overleg te voeren met betrokkenen over het gebruik van het kunstwerk voor bepaalde doeleinden

17. Het vereiste van rechtszekerheid houdt onder meer in dat gerechtvaardigde verwachtingen van burgers jegens bestuursorganen door die bestuursorganen worden gehonoreerd. Dit vertrouwensbeginsel impliceert dat tussen een bestuursorgaan en burgers gemaakte afspraken worden nagekomen.

De gemeente heeft met de brief van 20 november 1990, waarin afspraken zijn gemaakt over het gebruik van het Labyrinth-terrein, verwachtingen gewekt tegenover de heer H. en de heer L. Deze verwachtingen zijn ten aanzien van de heer H. niet door de gemeente gehonoreerd. De gemeente heeft aangegeven dat de klacht gegrond is voor zover deze betrekking heeft op het niet voeren van overleg door de gemeente met de betrokkene over het gebruik van het Labyrinth-terrein. De gemeente heeft de gerechtvaardigde verwachtingen van verzoeker in onvoldoende mate gehonoreerd, waardoor is gehandeld in strijd met het vereiste van rechtszekerheid.

18. Het vereiste van rechtszekerheid impliceert tevens dat een tussen een bestuursorgaan en een gemeente gemaakte afspraak niet eenzijdig wordt herroepen. Het is niet juist indien de gemeente aanleiding ziet de in november 1990 gemaakte afspraken over het gebruik van het Labyrinth-terrein te willen wijzigen dat zij dit eenzijdig doet. Indien de gemeente van mening is dat de situatie zodanig is gewijzigd dat de in 1990 gemaakte afspraken niet meer in stand kunnen blijven, dient de gemeente daarover met de heer H. een gesprek aan te gaan. Bij het maken van eventuele nieuwe afspraken dient rekening te worden gehouden met de persoonlijkheidsrechten die de heer H. ingevolge het bepaalde in de Auteurswet toekomen. Nu de gemeente aangeeft de afspraken eenzijdig te willen herroepen, er geen blijk van geeft te willen overleggen met de kunstenaar en er geen blijk van geeft rekening te houden met de aan de heer H. toekomen persoonlijkheidsrechten, wordt de gerechtvaardigde verwachting van verzoeker dat de in 1990 gemaakte afspraken geldig zijn niet gehonoreerd. Daarmee wordt in strijd met de rechtszekerheid gehandeld.

De onderzochte gedraging is niet behoorlijk.

II. Ten aanzien van de bereidheid van de gemeente toe te zeggen dat voorkomen wordt dat het kunstwerk wordt gebruikt voor bepaalde doeleinden waarmee betrokkenen niet instemmen

19. Het redelijkheidsvereiste houdt in dat bestuursorganen de in het geding zijnde belangen tegen elkaar afwegen en dat de uitkomst hiervan niet onredelijk is. Het redelijkheidsvereiste impliceert dat een bestuursorgaan het individuele belang van een burger onder omstandigheden mag achterstellen ten opzichte van zwaarder wegende, algemenere belangen.

20. Het belang van de heer H. bestaat uit een onaangetast zijn van het mede door hem gemaakte kunstobject. Een kunstwerk is per definitie uniek en ontstaat vanuit de visie en kunde van de kunstenaar. Een kunstenaar heeft er belang bij dat een door hem gemaakt kunstwerk niet zonder zijn instemming wordt gewijzigd. Dit om te voorkomen dat de verandering afbreuk doet aan het unieke en persoonlijke van het kunstwerk.

Artikel 25 Auteurswet geeft de maker van een kunstwerk, zelfs als de eigendom van het kunstwerk is overgedragen, bepaalde rechten. Een van deze rechten is het recht zich te verzetten tegen elke andere wijziging in het werk, tenzij deze wijziging van zodanige aard is, dat het verzet in strijd met de redelijkheid zou zijn.

21. Verzoeker is van mening dat het kunstwerk is aangetast als gevolg van de (tijdelijke) plaatsing van de viskraam anders dan bij de keermuur, het (tijdelijk) gebruik als parkeerplaats en het (tijdelijk) gebruik als opslagplaats voor bouw materiaal en bouwafval. Verzoeker kan hierin worden gevolgd.

Het kunstwerk heeft een bepaalde functie. Deze functie komt niet tot zijn recht indien het Labyrinth-terrein gebruikt wordt als standplaats anders dan bij de keermuur voor een viskraam, als parkeerplaats en als opslagplaats voor bouw materiaal en bouwafval. Het is immers moeilijker de structuur te gebruiken, te doorlopen, te beklimmen of te betasten indien er op het Labyrinth-terrein een viskraam is geplaatst, auto's zijn geparkeerd of bouw materiaal is opgeslagen. Het is niet meer mogelijk van het kunstwerk gebruik te maken op de wijze die de kunstenaars hebben voorgestaan. Dit geldt temeer indien de plaatsing van de viskraam, het gebruik als opslagplaats voor bouw materiaal en als parkeerplaats gelijktijdig plaatsvindt, zoals van medio juni 2008 tot medio april 2009 het geval was.

22. Verzoeker heeft met de afspraak met de gemeente zoals deze in de brief van 20 november 1990 is verwoord, aangegeven dat er mogelijkheden bestaan om toestemming te verlenen het Labyrinth-terrein voor evenementen in de culturele sfeer te gebruiken. Nu deze mogelijkheid is opengehouden dient de gemeente iedere keer als zij

het Labyrinth-terrein voor een dergelijk doeleinde wil gebruiken daarvoor in gesprek te gaan met de heer H. De heer H. dient te overwegen of hij toestemming verleent. Het gebruik van het terrein voor tijdelijke bouwsels tijdens de Vierdaagsefeesten dient aangemerkt te worden als een evenement in de culturele sfeer. Het gebruik van het terrein daarvoor kan dan ook niet zonder meer worden geweigerd maar zal door de heer H. en de gemeente besproken moeten worden.

23. Nu de gemeente, zonder daarover in gesprek te gaan met de heer H., heeft toegestaan dat het Labyrinth-terrein als standplaats voor een viskraam (anders dan tegen de keermuur), als parkeerplaats en als opslagplaats voor bouwmaterialen en bouwafval is gebruikt, is geen recht gedaan aan de persoonlijkheidsrechten van de kunstenaar. Dit is in strijd met het bepaalde in artikel 25 Auteurswet, waarin aan de kunstenaar, ook al is hij geen eigenaar meer, het recht wordt gegeven zich te verzetten tegen de wijziging van zijn kunstwerk. Indien er strikt genomen geen sprake is van een wijziging van het kunstwerk als bedoeld in artikel 25 Auteurswet dan nog mag van de gemeente worden verwacht dat zij rekening houdt met het belang dat de kunstenaar heeft bij het tonen van het kunstwerk op een wijze zoals dat door hem is gewild. Het is niet redelijk indien de gemeente aan dit belang van de kunstenaar voorbijgaat.

24. Gelet op het bovenstaande mag de gemeente het toestaan van de plaatsing van de viskraam op het Labyrinth-terrein, de instandhouding van de parkeerplaats en de opslagplaats voor bouw materiaal en bouwafval, ook al is hier sprake van een tijdelijke situatie, niet laten prevaleren boven het belang dat verzoeker heeft bij het onaangetast zijn van het door hem gemaakte kunstwerk. Door dit wel te doen heeft de gemeente in strijd gehandeld met het redelijkheidsvereiste.

De onderzochte gedraging is niet behoorlijk

Deze conclusie is voor de Nationale ombudsman aanleiding een aanbeveling aan dit rapport te verbinden.

III. Ten aanzien van de klacht dat de gemeente Nijmegen niet is overgegaan tot reparatie van de sluitsteen van het kunstwerk, het plaatsen van een pomp ter voorkoming van vervuiling van het water in het kunstwerk, het corrigeren van de tekst op de naamplaat en beantwoording van het verzoek tot het verplaatsen van de naamplaat

25. Het vereiste van rechtszekerheid houdt onder meer in dat gerechtvaardigde verwachtingen van burgers jegens bestuursorganen door die bestuursorganen worden gehonoreerd. Dit vertrouwensbeginsel impliceert dat een door een bestuursorgaan aan een burger gedane toezegging binnen een redelijke termijn wordt nagekomen. Indien nakoming van een toezegging binnen een redelijke termijn niet mogelijk is dient het bestuursorgaan de burger daarover gemotiveerd te informeren.

26. De gemeente heeft in haar reactie op dit klachtonderdeel erkend dat er eerder aan verzoeker toezeggingen wat betreft het onderhoud van 'het Labyrinth' en de wijzigingen betreffende het naambord, niet zijn nagekomen. De gemeente heeft nagelaten hiervoor een verklaring te geven. In dit licht bezien is de door de gemeente in haar brief van 2 april 2009 gedane toezegging dat er voor gezorgd zal worden dat de naamplaat wordt aangepast zonder daarbij een datum te noemen waarop dit gebeurt zal zijn, onvoldoende. Eveneens onvoldoende is de door de gemeente op 2 april 2009 gedane toezegging dat er opnieuw naar het onderhoud zal worden gekeken en dat er na oplevering van de werkzaamheden aan de damwand zo nodig reparaties zullen worden uitgevoerd, nu niet duidelijk is op welke termijn dit zal plaatsvinden. De gemeente heeft de gerechtvaardigde verwachtingen van verzoeker dat toezeggingen zullen worden nagekomen in onvoldoende mate gehonoreerd, waardoor is gehandeld in strijd met het vereiste van rechtszekerheid.

De onderzochte gedraging is niet behoorlijk

Deze conclusie is voor de Nationale ombudsman aanleiding een aanbeveling aan dit rapport te verbinden.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van gemeente Nijmegen, is:

- gegrond ten aanzien van het nalaten van de gemeente Nijmegen overleg te voeren met betrokkene over het gebruik van het kunstwerk voor bepaalde doeleinden, wegens strijd met het vereiste van rechtszekerheid;
- gegrond ten aanzien van het ontbreken van de bereidheid van de gemeente toe te zeggen dat voorkomen wordt dat het kunstwerk wordt gebruikt voor bepaalde doeleinden waarmee betrokkene niet instemt, wegens strijd met het redelijkheidsvereiste;
- gegrond ten aanzien van de klacht dat de gemeente Nijmegen niet is overgegaan tot reparatie van de sluitsteen van het kunstwerk, het plaatsen van een pomp ter voorkoming van vervuiling van het water in het kunstwerk, het corrigeren van de tekst op de naamplaat en beantwoording van het verzoek tot het verplaatsen van de naamplaat, wegens strijd met het vereiste van rechtszekerheid.

Aanbeveling

1. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Nijmegen wordt in overweging gegeven:

- a. niet meer toe te staan dat het Labyrinth-terrein wordt gebruikt als standplaats voor een viskraam anders dan tegen de keermuur of als tijdelijke opslagplaats voor bouw materiaal

en bouwafval;

b. niet toe te staan dat het Labyrinth-terrein als tijdelijke parkeerplaats wordt gebruikt en er zorg voor te dragen dat deze binnen 12 weken wordt verwijderd;

c. in gesprek te gaan met de heer H. over het gebruik van het terrein voor tijdelijke bouwsels tijdens de zomerfeesten of anderszins.

2. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Nijmegen wordt in overweging gegeven binnen een termijn van zes weken over te gaan tot:

a. reparatie van de sluitsteen;

b. het plaatsen van een circulatiepomp en het uitvoeren van verder onderhoud van het kunstwerk voor zover nodig;

c. correctie van de tekst op de naamplaat en beantwoording van het verzoek tot verplaatsing van de naamplaat.

Onderzoek

Op 5 januari 2009 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van de heer V. te Nijmegen, met een klacht over een gedraging van gemeente Nijmegen.

Naar deze gedraging, die wordt aangemerkt als een gedraging van het college van burgemeester en wethouders van Nijmegen, werd een onderzoek ingesteld.

In het kader van het onderzoek werd het college van burgemeester en wethouders van Nijmegen verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben.

Vervolgens werd verzoeker in de gelegenheid gesteld op de verstrekte inlichtingen te reageren.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen.

De reacties van het college van burgemeester en wethouders en van verzoeker gaven aanleiding het verslag op een enkel punt te wijzigen.

Informatieoverzicht

De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op de volgende informatie:

1. De klachtbrieven van verzoeker van 5 en 15 januari 2009.

2. De reactie van het college van burgemeester en wethouder van Nijmegen van 2 april 2009 op de klacht.

3. De reactie van verzoeker van 19 april 2009 op het antwoord van het college van burgemeester en wethouders van Nijmegen.

Bevindingen

Zie onder Beoordeling.

Achtergrond

1. Auteurswet (wet van 23 september 1912)

Artikel 25, lid 1, onder c en lid 2:

"1. De maker van een werk heeft, zelfs nadat hij zijn auteursrecht heeft overgedragen, de volgende rechten:

(...)

c. het recht zich te verzetten tegen elke andere wijziging in het werk, tenzij deze wijziging van zodanige aard is, dat het verzet zou zijn in strijd met de redelijkheid;

2. De in het eerste lid genoemde rechten komen, na het overlijden van de maker tot aan het vervallen van het auteursrecht, toe aan de door de maker bij uiterste wilsbeschikking aangewezenen."

2. Informatie van de website [www.\(L. N.o.\).nl](http://www.(L. N.o.).nl)

"HET LABYRINTH

GEDACHTEN OVER PLAATS, FUNKTIE, VORM EN ZIN VAN EEN PLASTISCHE SITUATIE AAN DE WAALKADE NIJMEGEN

Door de gemeente Nijmegen is gevraagd om een Labyrinth binnen de afmetingen van de Oude Haven van Nijmegen, dat aangeduid is door een bekken, dieper liggend dan het overige Labyrinth-terrein van de Waalkade, en dat bij hoogwater volloopt. Dit Labyrinth-terrein maakt deel uit van een recreatie-gebied tussen Nijmegen-stad en Waal-rivier. Deze gegevens (en de omgeving) vragen om een multifunctioneel object, dat in mijn visie een versmelting van een "kunstobject" in het algemeen en het leven in zijn bijzondere vorm (hier: Stad - Rivier) mogelijk kan maken. De ontwerpen staan niet voor in een zichzelf rustende, autonome sculptuur, maar zijn bedoeld als een uitdaging voor Actie van een "gebruiker". Haar plastische zin ligt niet in de structuur, maar in de omgang met

haar, als een soort instrument of katalysator: "plastiek als handelingsvorm", zij is opgenomen in de reële tijd. Daardoor kan zij open staan voor alledaagse realiteit en haar categorieën. Zij schept de mogelijkheid voor de stap van bekijker tot handelend persoon, van passief zien tot doen of zijn. Het psycho-fysisch engagement, de geestelijke en lichamelijke betrokkenheid, is een noodzakelijk deel van deze skulptuur, de interactie van werk en recipient is het doel. Deze plastische structuur wil worden gebruikt, doorlopen, beklommen, betast,... letterlijk geleefd worden.

Het Objekt kan omschreven worden als een Waterlabyrinth, d.w.z dat het patroon van het labyrinth uit waterkanalen bestaat: 0.60m breed, 0.40m diep en een totale lengte van ca 350 meter gemeten van labyrinth-ingang tot centrum labyrinth.

Evenwijdig tussen de kanalen bevindt zich een looppad van 0.80m breed en ca 350m lang. De buitenvorm van het labyrinth is een cirkel, welke met een diameter van 24m een gebied van 520m² insluit. Het Labyrinth-terrein links en rechts van het labyrinth ondergaat topographische veranderingen in de vorm van taluds en glooiende niveaustrukturen, die meetkundig uit het middelpunt van het labyrinth ontstaan en rekening houden met de gegevens van het ontwerp van het hele Waalkadeprojekt. Bij elkaar een veld van 150x30m.

Deze plastische vormgeving wordt naast het gebruik van stromend water uitgevoerd in basaltsteen (kinderkopjes).

Door al deze vormveranderingen, strukturen, trappen, taluds, paden, verspringende niveaus wordt een veelzijdig beleven en gebruiken van het objekt mogelijk (niet dwingend) gemaakt."

Nijmegen, oktober 1981 (L. N.o.)